

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 13.

Om Gwinno, Kønets Lynne och Sinnelag.
(Fortsättning och Slut.)

Alla dessa olägenheter och många andra, för hvil-
kas uprepande man här wil förskona det vackra
kønnet, äro där icke naturlige, och äro ännu obe-
kante i de orter, dit yppigheten och elaka efterdomen än
icke hunnit framtränga. Egenfinnighet är et foster af
gjörslöshet och wektighet. De Fruntimmer, som föra et
wekligt och orklösi lefnadsätt, måste blifwa behäftade
med några slags dårskaper, eller efter handen antaga
dem alla. De gifwas, som följa denne senare afvä-
gen: nämligen de olifställiga Fruntimmer, hwilkas
caractere består deri at icke hafwa någon: man ser dem
ifrån det oförlyntaste ras-löje förfalla uti en bitter
tyfnad; ifrån den kalfinnigaste sorgslöshet åter hoppa
til en nåswis tiltagsenhet; hwad i går utgjorde de-
ras wällust, är dem i dag odrägeligt och lifsom et
straff för dem. Sådana Fruntimmer gå från den ena
ytterligheten til den andra, och wisa efter hwarandra
alla människo-slågtets affteg. Men låt oss icke gå
längre med denna väfste-längd, som snart kunde
ädraga mig den mistanken, at jag welat skrifwa en
Satyr öfwer kønnet; det har wiferligen icke warit mit
upfåt. Det förtjusande kønnet har olyckligt wis altför
stor magt at astruga oss både tilgift och äfwen bifall
för alla des dårskaper. Det är sant, om des wilska-
rel-

relser, drefne til en wijs høgd, sidra Samhällets lugn, så kan man säga, at skönheten då förlorar sin förman's rätt. En förständig karl lærer altid sju för-rådiska behagligheter, som dölja en elak caractere: han wet det wara den grymmaste tråddom, at älska det man icke kan högagta. Men när behagligheter finnas i förening med en förträffelig caractere, och uplifwas af en ljuf glädtyghet; då är Skönhetens wälde grundeligen stadgad. Et Fruntimmer, som förenar dese förmåner, är en prydnad i Samhället, och utgjör tillika des lycksalighet: ty om skönheten ökar Caractere's förtjens, så meddelar denne twårtom de sköna dragen nya behagligheter: själens egenstaper yttra sig i ansigtet, och försköna själswa skönheten. Jag uprepar det än en gång, wänlyghet och glädtyghet utgjöra grundwalen för en ältwärd Caractere. Det är omöjligt, at et Fruntimmer, begäfwat med dese två egenstaper, icke skulle behaga: wänlygheten tilwinner henne allas hjertan: det är en slags angenäm drift, som naturen gifwer och som en god upfostran förstår at nyttigt använda. Det är igenom intagande maner, som Fruntimren regera; och de hafwa så mycket större magt, som de mindre tilwälla sig deraf.

Belefsvenhet är ej annat än denna samma wänlyghet, inrättad i form af en konst: den är et känneteken til et godt naturligt sinnelag, och företräder des ställe; men det wäsendet, om det icke grundar sig på hjertats godhet, röjer snart sin halt: det är då et slags skrymteri, hwaraf man icke länge låter bedraga sig. Lika så är det bestaffat med glädtygheten: den är en lycklig sinnes-försatning, som man icke bör bortblanda med den förstådda munterhet, til hwilken somliga Fruntimmer twinga sig, för at snas mera behageliga. Den är ock långt ifrån den omätteliga glädje, til hwilken wiisa Gran: dockor öfwerlämna sig

sig utan återhåll, och som de städse söka hos sig uplif-
 wa. Et Snille, som behöfwer denna falska glädje
 för at repa sig ifrån sin wanmagt, är ei i hålls-
 samt tillstånd: man kan likna det wid wisa sinnelag,
 som icke bibehålla sit lynne utan medelst starka dryc-
 ker. En sådan mellanstofvs glädje tillhörer dårskapen
 och egenfinnigheten, och åtföljes merendels af ei bi-
 stert och ångsligt sinnelag. Et godt sinnelag är långt
 under sådane anstötter; men det bibehåller sig altid
 jämnt: det är et kännetecken til et ordentligt förstånd
 och et lugnt hjerta. Et behageligt och glädtigt ut-
 seende finnes icke gerna wanligen dår, som last och
 håftighet äro råvande. Pasioner, som oroa hjertat,
 hafwa lika så omätteliga uttryck, som de äro det
 sielfwa. Emedan denna jämnna Sinnes-försättning
 förekommer Fruntimmer, som ålska bällersamt lefnads-
 sätt, allför likställig, hafwa de sökt wanrygta densam-
 ma såsom kännetecken til et mäteligt förstånd. Wande
 wid den nåswisa höfslighet, som passionerne förorsaka,
 hafwa de ansedt det blygsamma Fruntimret, såsom en
 falskinnig person, oförmögen at roa deras sällskap.
 Sannerligen, hwad nöje kan man wänta sig af et
 Fruntimmer, som icke baktalar sina wänner, och icke
 wägar hundrade insfall, hwilkas ansändighet et ge-
 nonskinligt flör betäcker, säger man? Såsom et så-
 dant Fruntimmer icke låntager något af arghet eller
 wällust, är hon en ensaldig stickare, som icke förstår
 anförä något til gagns uti et sällskap, dår allt är up-
 offreat för den tofiga lusten at få roa sig. En så hård-
 dom faller man dock icke, när man besinnar huru
 mycket förstånd behöfwes, för at tala i sällskaper på
 den angenäme tonen, utan tillsats af stickande eller
 ohöfswise insfall. Man är nu för tiden allför mycket
 begifwen på sielfswäld, som förstör den höfslighet eller
 wördnad, wi äre hwarannan inbördes skyldige. Stör-
 re delen af de insallen, som wäcka löjjet, hafwa blott

be ähörandes förderf eller arghet at tacka för det bifall, hwarmed man hedrar dem. Et hederligt Gruntimmer skulle blygas för bifall på den grunden: hon kan ej upoffra blygsamheten eller wänfkäpen för den löjeliga fäfsången at få komma fram med et fickord. Den som nyttjar dessa skamliga medel at utmärka sig, röjer sin swaghet. Det är lätt at kunna lysa på det sättet, när man icke har någon agtning, hwarken för andras namn och rygte, eller goda seder.

Lyckan och Olyckan.

Det wälde, man tilegnar Lyckan, betyder intet; hon är sjelf ej annat än et inbilladt wäsende.

At medgifwa et öde, et lyckskott, en slump-händelse, det är at nyttja Hedningarnes språk: det sone händer emot människans förmodan, händer dock ej utan genom en hemlig himmelens tillstädjelse. Så många förstörda Rikswälde, så många widrigheter, så många olyckor, anses för äfwen så många verkningar af en förtörnad lycka; man bedrager sig: Lyckan, den inbillade Gudomligheten har deruti ingen del. Wi böre erkänna, at Gud tillåter alla dessa wänfkeligheter, för at hålla människorna uti fruktan.

Lyckan hade fordom Tempel: nu för tiden har hon verkeltigen tilbedjare.

Wi leswe sannerligen icke mera på de tider, då afguderiet inwigde offentelige ställen åt Lyckans dyrkan. Man röjer sig med at i hemlighet betyga henne sin wördnad. Ureligstnaden uprefer för henne altaren, hwarpå man friwilligt offrar henne rökwerk.

Lyckan tillkapar flere skrymtare, än någonsin Religionen. Om Gudsfruktan icke banade wägen til ynnest, liksom snille, wett, mandom, förtjenst, så skulle man få se så andågtige.

Lyckan, säger man, förändrar sederne; jag troe swarare, at hon blottar dem: så länge man lesmer i
hopp

Hopp om någon fördels erhållande; inskränker man sig, tager man sig et wist stic, förställer man sig, för at desto bättre bedraga dem, som åtaga sig war befordran. Sedan man wunnit sit systemål, wisar man sig åter sådan som man är.

Cresus förer en oförwitelig wandel uti ensfile tilstånd; men knapt har han kommit derutur, förån han blifwer saker til alla laster: Ni frågar mig om orsaken dertil? Ser Ni icke, at det är honom nu mer ej angeläget at förstålla sig: hans lycka är redan gjord; hwad behöfwer han då längre förstålla sig?

Låt oss ej inbilla oss, at Cresus, som i sit uphöjelses stånd blifwer högmödig, obarmhertig, girig, icke haft förut samma fel. Han hade dem wisserligen; men han hindrade deras utbrott, han förekom deras häftighet: hans ödmjukhet skulle tjena til tåckelse för hans högmod, hans förstålda sagtmödighet dolde hans naturliga hårdhathet, nödwändig friskostighet bortskymde hans girighet. Lyckan är kommen; hon upptäcker denne frymtarens konstgrepp, hon framställer honom sådan som han är.

Korteligen: många skulle tro sig icke hafwa ömsat lycka, om de ej äfwen ömsade seder. Man har fåt i hufwudet, at det ej är ansåndigt, at i en hög beställning öfwa dygder, som endast paga för et ringa stånd. Denna wilssefarelse får bifall af alla dem, som komma fort fram i werlden.

Hwad Lyckan synes orimlig uti sit wal! Somlige framleswa sine dagar, efter stora bewisna tjenester, wid ringa wilkor, medan andre blifwa ansenligen behåte, för en medelmättig mandomsbedrift, som oförwågenhet påskyndat: sådant är werldens lopp. Så wane som wi nu äre wid dyslika händelser, begriper jag icke huru wi kunne mera förundra oss deröfwer.

Lyckan har fät upbåra nog förbannelser af människorna, sedan de lärt känna des orimliga wal. Hon bdljer stundom ibland menigheten en werldens beherrskare. Af dem, som wi set upstiga til årans högder, hafwa många varit wåre likar och äfwen nedanförs. De hafwa sunnit förtroende utan at söka det; man har gjort dem mäktige mot deras wilja; och deröfwer beklage wi oss!

De gamle satte med skäl en spegel under Lyckans fötter: när man är i en ärefull belägenhet, styr man sig sjelf, man wågar knapt se på sig sjelf, eller bry sig om sig sjelf: altför många saker skulle förswaga det begrep, som man fattat om sálhet: man styr äfwen dem, som hafwa varit lycklige, och som icke mer äro det. En annans olycka, som borde bota ärelshnaden, upretar den ännu mera: den ärelshstne föreställer sig lyckan såsom en beständig Gudinna, hwilken icke skulle wilja wara honom otrogen. Wådriga händelser tror han wara långt borta; god framgång lofwar han sig: huru kan man så högt smickra sig sjelf? Man behöfwer endast öyna ögonen, så får man se Hoffolk fallit i onåd, Ministrar blesne förhatelige, de Store förnedrade, antingen genom sin egen oförwågenhet eller genom Regenternes orimlige nycker. Den lycklige ser intet af alt detta: han har satt spegeln under sine fötter eller, för at nyttja et naturligare språk, han har förblindat sig.

Salustius säger, at Lyckan herrskar i alt, at hon försätter all ting i rygtharhet eller mörker snarare efter nycker än efter skäl: det är ganska riktigt; men det som följer, är icke så rätt: hon kan icke betaga någon des skicklighet, redelighet och själens gode egenstaper. Jag talar här om lyckan efter det begrep man har om henne i werlden, och enligt de grundsatser jag förut upgifwit. Swad är det som gör at denne mannen, som redan hunnit til

en ansenlig beställning, wisar sig så finelig och pickbo-
gad at kunna winna det högsta ärestället? Swarföre
synes denne andre, som blifwit affatt ifrån en hög sys-
la, oförnögen at upresa sig ur sit fall? Swarföre har
denne dygdige enstelte mannen blifwit förskämb genom-
gnust? Swarföre är denne Ambetsmannen, som til-
förne spelte så många ränker, nu, lämnad at sig sjelf,
utan snulle, utan idoghet? Låt oss i alt detta erkänna
Lyckans wälde både öfwer Höghet och öfwer de Store.

Jag ser intet, som står mera i Lyckans magt,
än Dygden. De förändringar, som hon tilwäga
bringar, inkränka sig icke blott derwid, at hon gör
en nedrig person til mächtig; af en wis och en dygdig
kan hon och gjöra en grym och en gudlös: det är
des wanliga spel.

Lyckan gör oss otacksamme, onaturlige, obarm-
hertige: sållan gör hon något stort werk, at hon icke
tillika frambringar något grymhets-widunder; och än-
då wil man neka rent af, at dygden är i des wäld?

Människjorna säga gärna, at Lyckan föresom de-
ras önskan; des dröjsmål bedröfwar dem. De wille
på en dag winna de hedersställen, til hwilka man eljest
icke hinner förrän efter många års möda. De wille
hafwa förwärfwat sig dese rikedomar så snart som de
fattat dem i sin åstundan. Sådan är dock ej ord-
ningen på werldens ting. Det fordras tid för at nju-
ta dem: man besitter dem allenast et ögonblick, man
förlorar dem stradt. Se där hafwen I reglerne för
at gjöra lycka, och uphöjellers waragtighet, om I
förut icke hafwen Eder det bekant.

Det är allenast en wis iswer, som gör oss wär-
dige Lyckans ynnest. Hon bemöter dem med föragt,
som blifwa kalsinnige; hon åskar driftigt folk, hwilket
högagtningen för des hårligheter gör beställsamt; i
widrigt fall förtörnas hon, och blifwer en owän af
den kalsinnige, wägrande honom framgång i alla des
företaganden.

Utskjönt man stundom skulle få se, at hon delat sin ynnest åt personer, som icke hafwa den förtjenande isren, låt of dock icke göra of stat på des godhet: då utmärker hon sit ädelmod medelst förstotts- beldning för framtida omsorgen.

Ingen är frifallad ifrån den mödan at söka lycka. Om man kommer fort utan besvär, så bibehåller man sig ej utan med swärighet. Det ena upväger det andra.

Two ting fattas i de flestes lycka: somlige det, at hafwa heane wäl förwärfwat; andre, at wisligen betjena sig af henne.

Jag undrar icke på de rikas lycka; jag undrar allenast på deras sätt at nyttja henne. Det beröms, man gifwer dem, misshagar mig, om man icke tillika säger mig, at de derwid wisa en stor moderation!

Huru mycket förnämligt folk gifwes, hwilka det fattas allenast en enda egenkap, just den, hwaras deras sálhet beror, det är samma moderation!

Et intet bidrager til wår besordran; et intet gör of förlorade. At hafwa wisat en stor Herre några höfligheter, några upwaktningar, någon besálfsamhet til hans tjenst, mer än detta hafwa många icke gjort, som kommit fort i werlden; äfwen så många hafwa fallit i onåd genom någon brist i sit upförande, en liten oförsigtighet, en obetydelig efterlåtenhet i agtning.

(Fortsättning följer härnäst.)

Stockholm,
Tryckt hos Carl Stolpe, 1779.

Den
Swenske SPECTATOR.

N:o 14.

Om Lyckan.

(Fortsättning och Slut)

De mörkaste nätter följa på de klaraste dagar! Stormen utbrister just då himmelen är som klarast. Swaga bild af werldens höghet! En Sålhet, som synes ofwigtelig, öfwerändakastas inom mindre tids förlopp, än jag behöfwer för at ut säga det. Om et långvarigt och angenämt lefradslopp, om nöjsamma år, sälla tidehwarf, uti Wisheitens Bok förlitnas wid en flugge, som flyr bort, en budbärare som försvinner, et skepp som klyfwer de hastiga vågorna, en fogel efter hwilken man inga spår kan finna, en pil som snält delar lusten; hwarwid må man då förlitna den lyckan, som endast warar en gansta liten del af lifwet; ja, om jag sade, som warar allenast en liten stund, talte jag ock enligt förfarenheten.

När wi falle, är det gemenligen wårt eget fel; när wi stige up, hafwe wi sällan wår förtjenst at tacka för denna lyckan.

Efter sit fall klagar man obilligare öfwer andre än sig sielf. Wi beklage oss öfwer de afundsjukes argheit, öfwer Regentens altsför stora lättrogenhet; wi föreställe förgåtna tjenster, wackra gerningar wanwärdade; en obillig onåd, en långwarig olycka: kunne wi då tillika säga, at wi icke förtjent alt detta? Hro wä
D ra

ra tjenster så ansenliga, at de böra erwinerligen belönas? Den sorgfällighet, hwarmed wi så mycket strykte, dessa wackra gerningar, som tjena til at bemantla våra klagomål, äro de så ordenteliga, at man har intet betwid at förebrå sig? Wi lide från lång tid tillbaka; hwad hafwe wi då gjort, för at ungå längre lidande? Wårt ståndiga knot, vårt förtal öfwer den regerandes förhållande, vårt bemödande at bringa våra närmaste wänner på fall, är alt detta kånnetekn til vår ånger?

Skulle man wäl kunna finna en Hofman, som någre ansåder af högmöd & medgången, något knot under onåds-tiden, någon otrohet emot des Herre eller hans wänner icke gjöra sjelf saker til des lyckas förstöring?

Hwad man är fintlig at gjöra ömkeliga afmålningar på sit elände, för at beweka andra til medlidande! Jag har förlorat alt, säger den olycklige, och lyckan har intet lämnat mig qwar utom en gråselig förtwiflan. När man således förtwiflar, så härör det icke deraf, at man har icke mera någon anledning at hoppas förbättring, utan snarare af fruktan för en fullkomlig förlust af al sin egenom.

De olyckligaste äro ej uti den belågenhet, at deras olyckor icke skulle kunna ökas: om det så förhåller sig, huru kan man då säga, at man har förlorat alt? Man beklåder icke mera något heders-ställe, men man har egenom; man har icke mera någon egenom, men man har hälsan; man har icke mera någon hälsa, men man har sanningens kunskap. Hwad skulle blifwa, om jämte förlusten af ärerykhet och rikedomarne, samt en mängd af sjukdoms-plågor man ock icke kände Gud? Alltbercil tror jag at ej någon sanskyldig olycka gifwes.

Det gifwes icke något medelmättigt fall för högt upsatte personer. Om de falla, falla de hårdt; deras

Skafningar äro håftiga, deras störtning förorsakar et grufweligt owäsende, och de beswårligheter, som de lida i sin olycka, öfwerträffa al den ljuslighet, som de smakat under sin förra wälmåga. De måttiga skola mäktigt plågas. Denna sanning äger sin grund så wäl i denna som i den tilkommande werlden.

Man lärer nog knota mot mig, om jag företager mig at bewisa, huru man är olycklig i det at man aldrig varit det. Intet är dock mera sant: Seneca har sagt det före mig. Ingen har bestridt denne hans tanke. Känner man wäl sötman af en såsöt, som aldrig varit afbruten? Om man icke rönt olyckans stränghet, huru kan man då weta, at styra och slicka sig i et lyckligt tilstånd? Sannerligen icke.

Det är icke mer at njuta nöje, då man aldrig kommer derifrån: utan at hafwa öfwerlefwat widrigg. stunder, känner man icke mer än til hälft de goda ljuslighet.

Förskarenhet af de widrigheter, som tima i werlden, wänjer och hårdar en wid deras anfall. För de lyckliga, som af försyngheten gjort sig en angenäm wana, är en liten olycka mycket mera länbar, än för indre de swåraste sorger. Kan hända, Ni wet icke hwarföre? så wil jag lära Er det. Man måste då winlägga sig om tålmod, afsidosätta egen kärleken, nstränka sig wid en förut okänd medelmåta, ja, fånga sig at sina förluster, och söka sig en lycksalighet i det som synes odrågeligt: alt detta kostar på för et owon.

Jag beklagar dem, som altid blifwa gynnade af lyckan. I detta lugna tilstånd upwakna passionerne, begärelsernetaga öfwerhanden, hjertat blifwer et högmodes hemwist, nan döer i denna bedröfweliga bortdomning, om man icke blifwer åter wäkt af motgång.

Ständig framgång förderfvar folk. Så stiga up
 till hedersställen, utan at nedstiga lika så många trapp-
 steg ifrån dygden. Så bibehålla i högt stånd den
 wålgjörande bøjelse, som war hos dem förut natur-
 lig. Den lycklige tror sig icke södd utan för sig sjelf,
 och gör sig endast nyttig för sig sjelf.

Janan man hunnit til det ställe man innehaf-
 wer, åstade man sina lydbigheter; men dygden har
 ändrat sig med lyckan: Mer ogudagtig än man tillförne
 war dygdig, nu öfvermåttan stålt, girig eller ock al-
 deles slösbagtig, är man icke mera det som man förut
 war; för at återwinna sina första dygder, är mot-
 gången nödwändig.

De, som blifwit nedslagne af olyckan, gå stum-
 dom in uti sig sjelfwa: de, som gynnas af lyckan,
 förgåta snart sig sjelfwa; och besinna sig icke före in
 de nödgas dertil af något misöde.

Det gifwes et slags öfverflöd i brist på all yng.
 Hvad fattas en människja, som äger intet? Allt; Och
 det är just det som gör henne oinfränkt rik, emedan
 hon har inge skatter, som oroa henne; inga heders-
 ställen, om hwilkas behållande hon behöfwer bekymra
 sig; inga nöjen, hwilkas brotliga åtnjutande inwär-
 tes aggar henne. Denne tanke kan dock ej infalla de
 personer, som föragta den förmånen at hafwa et, hjer-
 ta fritt ifrån passioner.

Jurisdiktionens församlade ligger in oskiljagtig
 grund til elände, och en fäselig tombe af förändjelse.
 Allt fattas för honom som äger allt. Öfverflödet öf-
 far ibeligen hans åtra. Ju mera han äger, desto
 mera åstundar han: hans begö bry honom,
 hans åtnjutande måttar honom adrig: hvad han ic-
 ke har wäcker hans lusta; hvad han har, gör ho-
 nom icke desto mera nögd. Wi man nu jäfwa mis
 första omdömma.

Ganska många männiljor, som förlorat sitt goda rygte, om lyckan hade förblifwit gynsam emot dem, bibehålla det så länge hon enwist förföljer dem. Man behöfwer icke hafwa allt för sin urskilning, för at utgrunda orsaken dertill. Medgången gjöre somlige wärlige; andre deremot satta sig före at trotsa et obilligt öde, och bestyrka derigenom den tanke man fattat om deras drift och förstånd.

Motgången wisar oss hwad Männiljjan werkeligen är: den uptäcker dess Själs höghet, och ådaga-lägger den i hela dess widd; i stället för at gunsten wisar oss allenast at hon är lycklig. Junan Sannio föll, kände man hans ståndagtighet, hans föragt för et lysande wäsende. Man trodde honom wara rik, och mågtig, och intet mera.

Det behöfwes mera mod för at lida, jag wil icke säga mödan, men glädjen för en lysande lycka, än för at uthärda olyckans grymhet. Här gifwes ingen wedermöda, som icke har sin lindring; där åter njutes ingen sötna, som icke har sin bitterhet. Den olycklige tröstar sig, om bedröfwelsen går öfwer för at lämna rum åt någon liten hugnad; den deremot, som tror lyckan wara förbunden at med obrotslig trohet gå honom til handa, förargas och oroas; han anser den minsta widrighet, som möter honom, för största otrohet å lyckans sida.

En förståndig mans olycka blifwer aldrig rätt fullständig. Han finner uti sig sjelf botemedel emot sin förtwiflan. De betraktelser, som han kan gjöra öfwer sina widrigheter, hans sätt at tala derom, de olyckliga esterbdömen han ställer sig för ögonen, den målning han gör af werldens häudelser, swårigheten at undwika motgången, osörmdögenheten at bibehålla en stor lycksalighet: allt detta utgjör för honom en outöselig tröste-grund, som tryter mindre uplyst folk. De
 som

som hafwa sit nöje deraf, at gjöra denna werldens Stådeplats för sig rätt angenäm, at utsmycka denna fåfånglighetens afbild; tillkapa sig härliga begrepp om den sötma man där njuter, och kunna icke stilla en af så starka retelser upåggad smärta.

Är Ni olycklig, så gör Er en misshogelig afmåling af den här wanfande sálheten, på det Ni må kunna öfwerlyga Er, at Ni har allenast en swag förman af deras besittning.

Ser man sig i öfwerflöd, så wanwårdar man sina egna behorwer, man gör sig inbillade, man uragilåter de werkelige: faller mau, så blifwer man först warse, at man har ej en gång förefedt sig med det nödwändiga.

Den som ej är öfwerdåbig i medoången, lider gerna morgången. Man wet då begagna sig äfwen af sina misöden, när man aldrig misbrukat sine gode dagar.

Så ärefullt det är at sticka sig wisligen uti hög lycka, så förtjenande är det äfwen at wara ståndagtig uti olyckan.

De ärelystes framgång upmuntrar andre til samma företag, som befordrat deras uphöjelse; men deras fall wäcker sällan fruktan för en dylik motgång. Den som ser Sejani stora gunst hos sin Herre, Eresi rikedomar, Jugurthas lycka, söker blifwa lika så mächtig, så rik, så lycklig, utan at besinna sig på mera försigtighet uti ett högt stånd, änskjönt man set Sejani död, Eresi afreättande, så många andras fångenskap och nesa.

De olycklige begabbas. Hela werlden känner orsaken, lika så wäl som jag. Man högagtar endast dem, som kunna wara til tjenst. Man kallar stickligheten at swinga sig up förtjenst, man kallar olyckan för brott.

Jag wet nu intet mer än hwad jag har gifwit, sade Kejs. Marcus Antonius, för at trösta sig öfwer sin lyckas förändring. Huelmodets förmåner äro ofände i den lyckliga tiden; man tror sig wara wäl understödd af ynnest; man försummar at skaffa sig wänner; men huru strängt blifwer man straffad för sin girighet wid motgångens anskande! All hjelp är då nödig, ingen tilbjuder någon. De, hwilka man bewisat mångfaldig godhet, röras knapt af sin wälgjörarens undergång; hwad bör man då wänta sig af dem, som man föragtat eller gjort otjenst?

Rätta Profwet.

Saga (*)

Sophia hade på en gång 5 Älskare. Jugendera hade gjort något listigt intryck på hennes hjerta; ingendera misshagade henne heller; men hon war wilkrädig, at hwilken hon skulle lämna företrädet.

En dag sade hon til dem: Jag är ung, och jag har än icke beslutit at fästa mig medelst de cupidsliga band, med hwilka man gärna förhastigt binder sig. Om min hand är så mycket wärd, som eder enträgna bestålsamhet synes utmärka, så mågen I gärna söka, hwat å sin sida, at wiinna den medelst lörtjenst; men jag säger Eder rent ut, at jag ej ärnar stadga mig wal ännu på några år.

Den förste af desse Sophias Älskare war mycket fallen för at sösa bort sin egendom. Han tänkte så: Fruntimren låta sig intagas af det yttre wäsendet; jag wil derföre dispensera mycket, och intet spara.

Den andre war så begifwen på hushållning, at den stötte på girighet. Med et sådant Fruntimmer som Sophia, sade han, som tänker grundeligt, tager man bästa

(*) Hwärfättning ifrån Fransiskan.

bästa utvägen, om man visar sig i stånd af kunna samla en stor förmögenhet, och derföre skal Handeln blifwa mit yrke.

Den tredje hade en stält och högmödig Själf. Wisserligen, sade han, måste Sophia, som tänker så ädelt, låta sig bewekas af årans glans: och den winnes bäst i den Militariske wägen.

Den fjerde war en Cabinets-Karl. Sophia, sade han, som har så mycket Snille, lærer wäl blifwa den högst bewägen, hos hwilken hon finner måst beraf; jag wil derföre fortfara at upodla mit, och söka utmärka mig ibland de Lärde.

Den femte war en ledig och sorgfri Karl, som icke brydde sig mycket om denna werldens wäsende: han wisse icke hwad beslut han skulle taga i anseende til sin Allsarinna.

Hwardera af Allsärne följde sin plan, hwat med den iswer, som man finner hos kårt folk.

Slösaren förflingrade en del af sin egendom uti kläder, åtkon och betjening: han lät bygga et wackerert hus, inredde det prägtigt, hölt öpet bord, gaf baler och feter af alla slag: man hörde idfeligen talas om hans ädelmod och pragt.

Handlanden besente sig af alla möjliga Handelsmaximer, utwidgade sin rörelse i alle werldens delar, och blef en af de störste Capitalister i landet. Officeraren sökte och fant tisällen at utmärka sig för tapperhet. Den Lärde grep sig an af alla krafter, gjorde upåttar, och blef namnkunnig.

(Slutet följer härnäst)

Stockholm,

Tryckt hos Kumbliins Enka 1779.

Den
Swenske SPECTATOR.

N:o 15.

Rätta Profwet.

(Fortsättning och Slut)

Smedlertid besinnade sig den ledbige och bekymmerlöse derpå, huru han skulle bära sig åt. Han märkte snart, at hans hopp wore förlorat, om han förblef inactiv; och derföre bemödade han sig at öfwerwinna sin orklöshet. Den egenodom, som hans föräldrar honom lämnat, syntes honom nog anseelig; och han hade ingen behjelse för Handeln. Krigsbultret war aldeles widrigt emot hans caractere; således wille han icke försöka lyckan under waynen. Han hade blott läst för sitt nöje; Wetenskaperna syntes honom icke löna mödan, som man gjorde sig för deras skull; och derföre brydde han sig föga om at blifwa lärde. Hvad war då at göra? Jag wil förbida tiden, sade han: framdeles finner jag wäl något råd. Således förblef han på sin Landgård, slötte sina trän, läste Horatius och la Fontaine, och hållade då och då på det enda föremålet, som störde hans lagn. Altid omtänksam at fatta något wißt beslut, såg han tiden förswinna, utan at han något fattat.

Den wigtige tidpunten nalkas, sade han stundom til Sophia, då Ni skal sluteligen yttra Er, och bet lärer säkert icke blifwa til min förmån. Annu några dagar, och så är det bestämt om mitt öde. Den enda stilla ensligheten, desse skogar, dessa täcka ångar

P

stola

Skola då icke prydas, icke förljusmas af eder närvarelse? De glade dagar, som jag hoppades så tillbringa hos eder uti den renaste wållust, woro då blott smickrande drömar, hwarmed Kärleken förtjusade min inbildningskraft! Uck! Sophia, alt hwad som uprör passionerne och störer andra människors sinnessluggn, har aldrig kunnat reta mig: alla mina begär hafwa förenat sig för Er, och jag måste dock för altid förlora Er!

J ären alltför billig, svarade Sophia, för at taga det illa up, at jag hälst håller mig til den siban, där jag tror mig finna min sällhet.

Undtelligen war tiden inne, då Sophia stulle taga sitt beslut: och det stredde ej utan mycket eftersinnande.

Hon sade då til Slöfaren: Om jag warit föremålet för edert slöseri, så förtryter det mig; men hwad Ni nu gjort för min skull, det hade Ni ock säkert gjort, om Ni aldrig kände mig. Eder böjelse för slösgtighet är obestridelig. Ni har försökt en del af eder förmögenhet, för at få en hustru; Ni försöker ock snart den andra, för at undgå beswårigheten at hushålla. Jag råder Er derföre, at icke mera tänka derpå.

Hon sade til Handlanden, Officeraren och den Lärde: Jag wet, at J hafwen betngat mig mycken tillgifwenhet; men jag tror ock, at J deraf icke mindre ådagalagt, Ni för Rikedomar, Ni för Uran, Ni för Wetenskaperne. Under det J försökten at fåsta min böjelse, följde hwar och en af Eder sin egen; och hwardera rördes af lika så stor nitålstan för sig sjelf som för mig. Om jag öfwerlämnar mig åt en af Eder, så behåller han altid någre affigter på andra föremål: den ene sal syhelsätta sig med at öka sitt förmögenhet, den andre at avancera i tjensten, den tre

trebje at gjöra framsteg i Vetenskaperna. Jag kan säledes icke vara tillräckelig för någon af Eder: min åstundban är blott at uppfylla någons hjerta, som uppfyller mit.

Samma dagen sit hon se den Enslige. Ni har nu länge nog väntat: sade hon til honom; Jag wil nu då förklara mine tankar. Ni wet hwad edre medrådlare gioet för at erhålla min hand: se nu hwad de woro och hwad de äro. Hwad Er angår, sådan som Ni varit, sådan är Ni ännu. Jag tycker mig kunna se orsaken dertill: obekymrad om alt annat, har Ni blott en enda passion, och jag är dess föremål. Jag kan ensam gjöra Er lycklig. Nå wäl! det skal vara min lycka at kunna gjöra eder sålhet. Jag wil deltaga i eder Enslighets behag, och jag skal bjuda til at äta det.

Sögmodet och Ärelystnaden.

Intet är odrägeligare än den människans högmod, som bestybbas af gunst: medgången förvirrar honom; han blifwer butter och stursk: man får mindre tillräde hos honom, än hos Försten; han låter länge anhålla hos sig om den nåd som beror af honom, och gör intet dertill förrän han blifwit wäl sirad med tåta upwaktningar och många förböner.

De Stores högmod är mera drägeligt: deras hörd kan ursäkta deras högdragenhet: såsom man icke har med dem någon nära bekantskap, unbrar man icke på deras sålshunta förtrolighet. Men man förlåter icke den människans, som med en grof upfostrans brister förenar dem som åtfölja högt stånd.

Man bellagar sig öfwer den Domarens stälta upsyn, som ifrån Handelsman blifwit Magistrats person; man ropar öfwer den Drätselmannens hårdhet, som

som haft allenast et steg at tage til det ställe han innehafwer: desse behöfwa blott gjöra sig otillgängelike..

En Storstrytare yfweres öfwer et lappri. Således får man se Santipars Son på Couren med föragt anse hwar och en, som icke har en sådan wäst som han. En oförstånd Sprått kommer på en högtids-dag i Kyrkan med en hop af berystade Dwiufolk: Inga stolar! Skrifer han, inga stolar! På stunden stal jag hafwa dem, tosse hwad de wilja. Man bår fram, han sätter sig, och strattar dem up i synen som stå. En annan tager i Skådespels-huset sit rum på Theatern: För det han gifwit 2 plåtar, tror han sig berättigad at kasta föragtelige blickar åt Parterren. Wackra anledningår til säfängeligt högmöb!

"Har något Tidewarf warit, obilligare? den lär de är nu bortblandad med den okunnige, den sticke-like med den dumme"! så talar en Författare, som är förmycket intagen af sin förtjenst. Man kan wäl i allmänhet ifrå mot tidens elaka seder; men at af dess kalsinnighet emot sig wilja bewisades orätwisa, det kan icke härröra från annat än en pedantisk säfänglighet.

De högmödigaste skulle icke kunna fördraga hos andra denne stälte characteren. Ju mera wi yfwas öfwer oss sjelfwa, desto mera misshagar oss en annans inbillskhet. Siken at sätta sig öfwer alla lider man icke gernä deras bemöbände at sätta sig öfwer oss.

De olycklige äro minst befogade at ställa sig högdragne. Det är allenast en högmödig förtrotyfsanhet, då de säga, at de kunna wara hwilken som hålft förutan. I detta lifs beswärligheter behöfwer man alla: somliga för at trösta sig, andra för at kraftigare hoda det öfwerklagade onda.

Jag tål dock håldre någon högdragenhet hos de
olyckli-

olycklige, än hos de lycklige. Det är en hugswalese, som man icke bör neta de förra; men hos de senare är det et högmod, som är aldeles odrägeligt. "Jag har lidit olyckor, och det synes mig at jag ej ädragit mig dem sjelf": så tala de förre; kan hända, det är ock sant. "Jag har blifwit stor, och jag förtyente icke heller mindre", säga de senare: hwilken ordwis förmåtenhet!

Det synes oss, som hade wi nog styrka för at emotstå alla de herressande böjelser, som bemågtiga sig de lyckligas hjertan. Låt oss icke lita för mycket på wåre wackre föresatser: wi wise oss högmödige just derutinnan, at wi löfwe icke wara det.

Allt hwad som kan upwäcka wår förundran, upwäcker ock wåra begär. Wi önske oss höghet, för at få deltaga i det beröm, som man gifwer de Stora. Om man wågrade oss det, skulle wår ärelystnad blifwa helt förwirrad midt ibland öfwerflöd och nysen.

Om den ärelystne saknade berömmare, så skulle den lusten snart förgå honom.

En människja, som beherrskas af högmod, tror sig urskulda sin förmåtenhet, då hon gifwer den namn af beleswenhet.

Månge Hårde-reknare hafwa anmärkt, at wid de fordrue Segerstringar gingo två personer framför Segerwinuarens wagn: den ene bar en Dödsstalle, den andre en bild af en Påfogel, uprepande immerfort: Kom ihog at du är en människja! såsom hade de dermed welat gifwa Hjelten at förstå, at han skulle blifwa mycket wederskyggeligare än denne dödsstalle, om han wore så högfärdig som Påfogeln. Hållsamma påminnelse på en Segerstrings-bag! En Konung, som allenast fick höra sina wackra bedrifter beprisas, skulle snart blifwa förtjusad af det såsängeliga högmodet: en erinran af böden är då en ganska nödig motwigt.

Om man tillåte mig at förklara dessa orden: Kom ihog at du är en människa! så skulle jag säga det, som smickran aldrig vågade framsöra: Kom ihog at Ni är en människa, det är, kom ihog at den äran, som nu beledsagar Er, skal i hast försvinna. De titlar, med hvilka man hedrat Er, äro fåfängelige: Ni skal gå bort med dem; såsom de skal Ni försvinna; i morgon kan hända skal Ni lyda dem, som Ni förut ågt at befälla: Kom ihog at Ni är en människa, det är, öfvertygga Er kraftigt derom, at där är ingen grund at bygga på i det som lyser för edra ögon med så stor glans: dessa altaren, som man uprest är Er, desse Stoder, som man lärt upföra til eder äminnelse, skola vara söga waragtige, och eder waragtighet skal ännu vara mindre. Kom ihog at Ni är en människa, det är, kom ihog, at emellan Er och den ringaste af edre undersåtare är en ganska liten åtskillnad: döden skal segra öfwer Er mycket ståtare, än Ni skal segra öfwer edre fiender: den skal i gräfwen med Er nedsänka både eder magt och eder höghet. Se, sådant har man welat säga de hedniste Hjeltarne. Denna påminnelse, stald til en christen Konung, har en widsträktare bemärkelse. Erinnra honom at han är en människa, det är at säga honom, at han bör besinna, at Gud skal fordra redo af honom för nyttjandet af sin magt, sine rikedomar, sitt äreställe; det är at säga honom, at ehuru stor han må vara, är han det dock icke för Gud mer, än han synes liten i sina egna ögon.

Denna betraktelse är billig, och dock icke benämnelstgaste: det kan jag förmoda.

Jag lastar ej Årelystnaden hos de Store: jag fördömer allenast en öfwerdrifwen åregirighet, som är orättmätig och broistlig. Jag har icke kommit til Persien för at finna Patter, sade Alexander til Parmenio;

menio; jag har kommit dit för att söka äran; tag rikedomarne, och lämna mig äran. Detta yltrande låter wacker ur en hednisk Konungs mun, hwars girighet icke kunde hämmas utan genom ärelystnaden. Att föragta rikedomar är wärdigt ett stort hjerta; men att föragta dem utan att förkasta beröm för detta föragt, längre sträckte sig icke de sorne Heltarnes dygd, en Dygd som ej är oförwitlig. Man skulle nu anse den Förste för högmödig, som så talade: man beundrade det talet hos Alexander, man berömde hans mod, man uphöjde hans owäldighet: smickraren gick icke längre.

Religionen, som gifwer oss ett stadgadt begrepp om Dygd, upväcker för oss i detta Alexanders förhållande stora fel. Man märker där ett omätligt begär att synas stor; en afgudisk ögtning för sig sjelf, ett allmänt föragt för alla andra. Christendomen medgifwer icke sådana dygder.

Den ärelyste tillskrifwer sin åtgärd de lyckliga handelserna, och fyller på ett inbilladt Lycke wäsende de olyckliga.

Att wilja intaga de förnämsta äreställen, utan att besinna widdan af sin förtienst, utan urskilning af sin skyldighet, utan erkänsla af sin oskyldighet, det utgör den ärelystnes Character.

Man är ofta nödsakad att hålla sig wid medelmåttan, sedan man lämnat sin ärelystnad ett otidigt utbrott.

En Romersk Prätor, som war Landshöfding i Libyen, sticade till Marius ett budskap, att förbjuda honom inträdet i dess Province. Marius svarade honom: Du skal säga åt Sextilius, att du har set Marius sittande bland Carthagos ruiner. Hvad detta skådespel måste företomma ärelystnaden fäseligt! huru tjenligt att nedslå en förmåten människas högmödig.

nöd! Sedan man set den lycklige Marius blifwa lyckans kastboll, huru skulle man då mera kunna lita på dess beständighet? Han framstälde sig self til et efterdöme af sin trolöshet: ifrån dessa ruiner, ibland hwilka han nu wistades, prädikade han med wätalighet för de ärelystne; hwar äro de, som gagnas sig af hans lärdomar? Marius sittande bland Carthagos ruiner, en stält Segerrinnare försatt i de öfwerwundnas olyckliga tillstånd, werldens beherrskare utan styrka, den mäktigaste Stad begrafwen i sit grus! Hwad det då kläder illa at tro sig i medgången ofwigtelig!

Man har ej affeende på andra wid sina wackra gärningar; man har endast affeende på sig self. Det war icke för almant bästa, som Alexander, Pompejus, Cesar nitälskade; det war för deras ärenkte.

Alexander tågar til Persien, och sedan wil han öfwerfara hela werlden: det är hans ärelystnad, som föreställer honom antalet på dess fiender alt förlitet, jorden altför inkränkt, hastwet altför trängt, werlden altför hopträngd innom sina gränser. Pompejus tågar til Spanien i affigt at strida med Sertorius, drifwer Sjödröfware på flykten, far öfwer til Africa, besöker Armenien, förföljer Mithridates i Asien; ja, det war intet ställe, dit ärelystnaden icke förde honom.

Vi äre så bedårade af dessa sällna Dugde-mönster, at man förehåller dem ungdomen til efterom. Låt oss härre föreställa dem den segrande Davids ömjukhet, Josias Gudsfruktan uti medgången, Manasses ånger efter sit högmodiga lefwerne, Maccabeernes förfigtiga mandom, de förträffelige Seacerrinnares erkänshet, som Skriften beprisar; se dessa spären äro wårda efterföljd.

(Fortsättning följer härnäst.)

Den
Swenske SPECTATOR.

N:o 16.

Högmodet och Årelystnaden:

(Fortsättning och Slut)

Et enda fel skadar de årelystne mer än tusende
Dygder kunna gagna dem.

De årelystne blifwa sällan wise af andras olyckor: antingen de då smickra sig med det hopp, at de skola kunna styra händelserna efter behag, eller dermed, at de skola kunna uthärda lyckans ansatt, blifwa de deraf desto förmånare.

Hvem skulle icke sagt, at Hannibals död borde göra något intryck på Scipios sinne? Han blef dock derefter mera djärf. Scivio bör, Pompejus ser hans höghet följa honom i grafwen; är han dertöre mindre ifrig at blifwa stor? Pompejus dör i sin ordning: Cesar ser hans kropp wråkas efter wädrens behag, blifwa baswets afflum, som upkastar honom lifsom af förage på stranden; hämtar han någon nyttig påminnelse af denne olycklige bild? Cesar, begirig på samma äran, missar sit lif genom grymme Förråbares åtgärd; och männe beke, som efter honom skulle styra, rättade sedan sin årelystnad?

De ringare, som se högt ståndes wädelighet, lida icke det oroliga sikandet derefter; de store sty för orolighetens besinnande, men låra sig dock ej at foragta höghet.

En Förstes magt har hunnit til sin högd: han ätnjuter all den ära, hwarmed en människas förtienst kan be ras. Men männe han stannar dertwid? Är då någon ära mer för honom at winna? Nej; den återstår allenast at förnedra och förödmjuka sig.

Ufunden.

När Christopher Columbus hade upptäckt America, sade de afundsuke: War det intet annat at göra, än at gå först dit, och sedan dit? så mycket hade wi också kunnat göra. . . Nej, swarade dem Columbus; men hwilken af Eder kan uppstålla et ägg på denna ändan (pekande på den spetsiga)? Då ingendera kunde det ästabkomma, stötte Columbus den ändan emot bordet, och uppstälde så lätteligen ägget. Alla ropade då vidare: war det intet annat? & det hade varit öf ganska lätt. . . Men det kunde dock icke falla någon af Eder in; swarade Columbus; och på samma sätt war det med upptäkten af Westindien.

Ufunden lägger i allas mun desse tokars språk, som wilja förminsta Columbi ära. En person uppfinner en hemlighet: är detta det utropade mästerverket? säger den afundsame; det samma skulle jag kunna göra. Ställ nu den token på prof bara med en lapparis. sat; han skal dock icke gå derifrån med heder.

En Författare fyller artigt upgifna rimslut; en Talare framförer et wackeret Öre miane; Rännare berömma dem, häcklare döma icke så. Detta Sonnet, säger man, war icke swårt; detta wältalighets-stöcke har intet utomordentligt; men anmoda denne quicke Sprätten, som talar på det sättet, at skrifa et litet Bref, så skal Ni så se, huru brydd han blifwer.

Ujun.

Ufunden förutsätter hos oss sådana fel, som kan hända där aldrig förut ägt rum.

Förtjensten förmår ej alltid utplåna försmädelsens intryck: ty a u den hjälper til at tro alt det onda som man kan säga, jämväl alt det man kan upiänka. Det gifwes icke mer än en oinkränkt Förtjenst, en herrskande Dygd, som kunna wara frebåde för baktal.

Man må säga hwad man wil för godt om en person som misshagar oss, får dock afunden altid anledning at upreta oss emot des berömmare.

Ufunden skonar icke de dygbiige: bliwa de icke föremål för förtal, så bliwa de det för försmädelsen.

Wid Emille werks urskiljande förblindar smickran eller afund de bömande: den förra til de mågtigas förmån, den senare mot de swaga.

Ufunden bryter ut så snart en ny bok anmäles för utkommen: man längtar at få se den, man söker den strax. Man har dock beslutit at genomhålla henne, innan man får se henne. Harnsen öfwer de många goda sater, hwarmed man finner den upföld, winlägger man sig om at föreställa dem på wårsta sätt. Fördom blandar sig deruti och gifwer Granstaren wopen i händerna: man afkunnar utan betänskande den oskyldiga bokens fördomelse. Huru många böcker skulle, om de kunde tala, anropa om misshand för de elaka ombömen, som om dem fällas!

Man kan wäl gjöra något, som uthärdar Granstaringen, men intet som kan utstå mot Ufundens häckla. Den förnuftige Granstaren berömmar edre verser, om de äro gode; den afundsjute tablar ända til puncter och commata. Granstaren dömer billigt om både laster och dygder; den afundsjute gifwer et litet felsteg namn af et fabeligt brott: kan han icke finna något nål at lasta gärningen som han ser, tablar han anledningen dertil, som ingen ser.

Churu oprigtig bekjennelse wi gjøre om en andens Gørtjenst, kan den dog vara en werkan af afunden. Det fortryter oss at se andre mera högagtede än wi äre seltive. Huru många gifwas, hos hwilka de bestedligas redlighet upväcker denna förtrylsamhet!

Den som kan se andras lycksalighet utan afund är tyckligare än alla de, hwilkas tillstånd gjör andre afundssjuka.

Såsom afunden plågar allenast sinnas hos små hjältar, så kan jag icke nog förundra mig deröfver, at man finner den ofta så snillhyndig.

Handwerkaren wanrygtar handwerkare, Köpmannen beskylles sin granne för bedrägeri, den lärde lider icke at någon Nimmer honom, det qwicka Smilet söker sak med dem som berömmas, Ambetsmannen medgifwer icke sine medbröders redlighet, Hofmannen föragtat dem som hafwa lika förman med honom; hwad kan man sluta af all detta? At afunden insmyger sig öfwer allt, at de afundsames antal är oräkneligt.

Satyren.

Man kan aldrig lämna människior i fred. Det gifwes alltid någon förstörare af almånna lunnat någon förklarad fiend emot människjo släktet, som söker at fortsätta det krig, hwilket tadelshjukan ifrån lång tid tillbaka mot det samma börjat.

Satyren är et ofundighets-werk, åtminstone en Sattle-let, som icke bör gjöra det troligt, hwilket en Författare således andrager, uplifwad af en berömlig nitålltan.

Janan man hinner utmönstra det löjeliga i lasterne, et ämne som aldrig låter tryta, måste många Tidshwarf gå förbi, emedan hwart Tidshwarf har sina fel.

Man

Man kan förr blifwa färdig med tjugo Satyrer, än man finner nog ämne til et loford. Dygderna äro mindre rikhaltiga än lasterna.

Det gifwes wisa laster, som modet tål: Satyren skonar dem icke, ty han ogillar ända til modet.

At wara Satyricus och at wara Historicus, kan gonsta wäl förenas i en person. Man känner bättre Hjeltars dygder, när man förstår at utslilja andra människors fel.

Wi tycke om Satyren; men då bör den på intet sätt kränka oss. Lustjont et werck upnått fullkomligheten, fräntänne wi dock det densamma, om dess afmålingar af lasterne aldrig så litet likna oss. Den Satyren, som skonar oss och strängt försar med andra, är oss endast smakelig.

Hwad man har skrifwit emot gista Fruntimer, behogar Männen; hwad man åter skrifwit om desse, är ganska angenämt för Könet.

En bulande Comediant höres med mer upmärksamhet än en talande Lärare. Satyrens bitterhet behogar mer än Evangelii ljuslighet. Detta senare tillsluter ögonen för nåstans swagheter, och gör dem upmärksamma på våra egna; men den förra förblindar oss i anseende til oss sjelfwa, och gifwer oss en skarp syn at genomslåda andras ofullkomligheter.

Låt oss hålle tuga, om wi icke haawe annat at tala om än deras dåragtiga förhållande, som förarga oss.

En Satyr utkommer: den är författad af en Man, som är wäl känd af Konungen och dess Hoffolk. De falska namn, under hwilka han deljer en löselig Skald, en ung och inbillst Musicus, en okunnig Åskådare, blifwa föremål för hundrade obetänksamma ombömen. De Läsare, som änteligen wilja sjelfwa afgjöra allt, försätra at han welat beskrifwa den

och den; deß gifningar bekräftas, utspredas, fördölas: man är så glad deröfwer, at man får gjöra dem gällande i det tåcka folkets sammankomster, föra dem i rån det ena sällskapet til det andra, blanda dem in i allehanda samtals-ämnen; hwar och en wil gerna berömma det fina släktet, man utgrundar deß mening, man erkänner deß sanning, man bifaller den som påstär sig hafwa funnit nyckelen dertil: således fortplantas et orårwist beröm; en hel Stad blifwer snart gickad af dessa rykten: hwilken skal man anklaga för denna oreda? Läsaren är wisse medbrotslig, ånsjönt och fel kan wara hos Skalden.

Det är en swaghet at oro sig öfwer en Sathne, hwaruti man teor sig och wara tröstad. Hwilken har saatt Er, at det är just Er som Theophrastus har föreställt i sine Caracterer? har han nämnt Er? Nej. Har han anfört edra äfwentyr? Nej. Har han utmärkt eder slag? Nej. Hwaröfwer beklagar Ni Er då? Jag hade ju större skäl at förtörnast på Författar'n til Comedien: le Grondeur, och beklaga mig deröfwer, at han låter Skådeplatsen i alla Öpningat gifwa genljud af namnet B***, som är just det jag bår. Jag har i min Slågt, Läsare, Grondeurer, Advocater, Muslösterare, som blifwit det emot sine Förfäldras wilja; jag har och tänkt, emot min Fars wilja, at öfvergifwa Studierne: Pulle jag derföre tro, at man i den Comedien just welat gjöra min person löjelig?

Wår tids Granskare ha'wa alle det felet, at i sina Skrifter öfwa en ganika förargelig hämd. De söka mindre at nåpsa lasten, än at upreta den brotslige, på hwilken de roa sig med at låta sit owett utbrista. Hwartil tjenar alt detta? När det kommer an på underwising, låt oss skona en Författare's person, som man icke gerna kan, i ansende til deß carac-

re, bestraffa utan at wanhedra honom. Edt och det nöjast dermed, at angripa des wilsförelser med en beskedlighet, som tilwinner och des aatning, som intagee honom, som gör honom nögd med denna wår åtgård. At gjöra sig til med en stor skicklighet, at betjena sig af hårda och myndiga uttryck, det är at gifwa Almånheten anledning at tala och, och sätta den ur stånd at draga någon fördel af et nit, som den finner wara gallsprångrt.

Huru många råfna sig ju det til heder, at man genomhåcklar deras arbeten? Men jag är icke så sinrad. Min blygd ökes, om jag får se at mina Strifter gifwit lastaren så öpet hugg på sig.

En Fjörngranskare förfätar mig dock intet. Om jag hade förstått Grefslan, så hade jag kunnat tylla många håcklare. Då hade man icke lagt mig det til last, at jag i mina målningar slumpwis antagit sådana namn, som föga passade för hwarderas caractere. Men jag besinnar mig; jag må håldre glöbja mig öfwer denna min okunnighet: ty nu kan man icke bestylla mig för det upsåtet, at jag welat swårta någon.

De som aldeles helgat sig åt den qwicka Witterheten, finna sig icke gerna wid et och samma lifnads-sätt. De tro sig icke säga något, när de tala som almånheten. De wilja motsäga, de wilja sticka; deråt syftar deras böga lunnigheter.

At wilja granska nödwändigt, ehwad det och kostar, det är at gjöra sig til gäck för andre finare Granskare. Efter min tanke är det den sämsta förtjenst, at nagelsara enklyta personers upförande, för at wisa, at man förstär konsten at förtala.

Om de fördelar, som man bör söka wid
Giftermål.

Naturen har implantat i alla människors hjertan begäret at se sig i en annan wärelse pånyttfödd: och detta begär är häftigare, som man nalkas närma- re sine dagars slut. Man anser sin afföda såsom sin älderdoms stöd: derifrån härleder sig den omhugsan, som Födräddrar wisa at skaffa sin Dotter en Man. Den omsorg de h. ft om hennes upfostran, den mö- da de gjort sig at upodla hennes natur. gäfwor, hafwa ej annat föremål än at skaffa henne et fördel- aytigt Giftermål. Dock borde anhörige uti en så wiktig sak, stundom mindre rådsråga sin egen nytta, än et ungt hjertas böjelse, i synnerhet när det wal ej är oförnuftigt. En Fader grundar gemenligen sit wal af Wäg på en större eller mindre förmögenhet. En Karl utan seder, allen. st han kan prunka med någon stor beskälning, eller med h. g rang och hörd, förenna både eröbit och protection, ar altid siller at wiiana förete de sde en Mestäckare, hwars ädelmodi- ga hjerta, sagmodiga humre och ena seder ej under- sködas af en Penbar h. chta. Man tror at det är nog sde et Fruntimmer at wawa h. chta, om hon har män- ge rikedomar. Alla begrepp om Edigt utnesf. utast inom denne principer, och aldrig gåte man längre. Et ungt Fruntimmer ledes at andra st. ut, som äro likate- des underkastade sine obli. g. h. chta. Hon låter gemen- ligen försöta sig af en wacker slawmas, et g. w. chta. s. ut, eller andra utwäntes b. h. g. h. chta.

(Sluter siller härmed)

Den
Swenske SPECTATOR.

N:o 17.

Om de Fördelar, som man bör söka
med Giftermål.

(Fortsättning och Slut)

Dess hjerta, dårat af dessa förtjusningar, följer
det intryck som det beras får. Hon frågar icke
derester, om hennes beherrskare älskar
dygden, eller om dess böjelser äro lastbara: dess Kär-
lek lånar honom alla de älskwärde egenskaper, som
utgör hwad man kallar en hedersman. Förjäfves
föreställa henne dess wänner, at hon är den enda som
icke blifwer warse sin Älskares fel; hon svarar dem,
at man äger alla bygder, när man äger gåsman af
behaga. Om då Föräldrarne äro nog swage för at efter-
komma dess böjelse, så ser hon intet mera som kan
öfka dess sälhet. Hennes lyckalighet synes henne al-
drig kunna störas. Hon ser intet som kan oroa den-
samma. Huru ofta ser man dock denna sälhet inom
et ögnablick förswinna? Alla inbiliska förestälningar
förlingras, och ofta får et ungt hjerta dyrt betala
denna snart öfswergående förnöjelse. Om man älskar
utan at höggagta hwarannan inbördes, om ägenska-
pet icke grundas på dygd, och den lyckliga Sympa-
thie, som utgör hjertans förening, insinner sig leds-
nad straxt efter besittnings-tagandet; och man bör icke
mer undra derpå, om då en hop olyckor framkom-
ma

ma från et föremål; som man förut anset för en låla til en wiß lyckfahghet.

För at wara lycklig uti Giftermål, bör en ung Person, inän hon fattar något beslut, undersöta, huruwida den, som tilbjuder henne sin hand, är af omgångsamt lynne, om hans härkomst ej är under hennes, om deras förmögenhet är lika. I synnerhet bör hon wäl utröna Sinnelagens öfwerensstämmelse. Eljest, om hon uräglåter desse grundsatser, kunna deraf upkomma bedröfweliga påföljder. Kärleken är en blind wägwisare. Han förleder oss ofta på brådjud. Hans Jackla sprider et dyrt stien, som bedrager oss på föremålen. När wi sölje honom, måste wi litfom trefwa oss fram, och wi löpe fara at gå wille. Sedan han bemåttigat sig wårt hjerta, kunne wi icke mera sjelfwe styra dess rörelser. Wäldförde af en öfwerlägsen styrka, upoffre wi alt hwad kärast borde wara för wår ömhets föremål. Den stunden kommer dock, då förnustet slingrar det tökn, hwari wi swäfwat. Häftigt röde af dess anblick, sucke wi öfwer wår wilsesarelse, men ofta kunne wi icke mera draga oss tillbaka. Hwad en ung person, som utan estertanta följer sin böjelse, bereder sig icke sällan bedröfweliga bekymmer! Et obetänksamt steg gifwer ossa ursprunget at en frätande sorg, som förbittrar ända til de läckrafte nöjen. Man låter sig merendels förbländas genom glansen af en lycklig förmögenhet, som tilbjudes af en älskare, hwilken lårt bebaga. Långt ifrån at föreställa honom, at han gör sig brotlig emot sin Slägt och emot sig sjelf, då han gifter sig med en medelös Flicka, och som ofta är af en nedrig härkomst; så bifaller man hålte dess upsdät, och låttar dess wärkställighet. Egentärleken inbillar oss, at wår förtienst bör ersätta alle desse bristande fördelar. Man bedrager sig härwid nästan altid på sina känslor:
man

man tror sig älska uprigtigt, medan man mistager ärelshadens rörelser för omhetens. I denna öfvertygelse efterkommer man en älskares åstundan: man blifwer dess hustru. Men knapt är den älskade Makens tilfredsstäld, förr än dess åtrå afmattas, utan at mera kunna uplifwas. Han wanwärdar då först denna hustru, som han förut hördes tilbedja; sedan drager han sig småninaom ifrån henne, och snart följer ånger på det willosteg han tagit. Han bligges för sin förbindelse, blifwer warse den oförrätt han gjort sig sielf, beklagar förlusten af sin Slägts wänslap och förtroende, som uphåfwit alt omgånge med honom, och ser intet mer uti det föremål, för hwilket han alt upoffrat, än ursprunget til sina olyckor. Hans Kärlek förwandlas i hat, och hans mun öppnas icke mer utan för at lämna et fritt lopp åt bittra förbräelser. Kan då walmågan gifwa stadestånd för dessa husbekymmer?

Uti Siftermål, hwilkas band egennyttan och ärelshadens knutit, lefwer man tilhopa utan förtroende. Man högagtar hwarannan söga inhördes, emedan man antingen icke eller för mycket känner hwarannan. Man wet alsintet af den omhetens behag, som utgjör två hjertans sålhet, hwilka bygden för-enat. Lycklige ändå, om kallsinnighet är enda skiljag-tighets-puncten! Men i dessa slags ägtenslap har hatet utträngt nästan all annan känsla. Förblindad af denna passion, ser man intet annat än et förhåteligt föremål uti den som borde utgjöra wår wällust. Man tablar dess upförande, man beklagar sig öfwer dess förfarande. Altid obillig, tilräknar man den de wanligaste gjöromål såsom brott. Ofta pådiktar man den äfwen de stamligaste laster. Knapt iagttager man den anständighet, som almånheten äskar. Strundom förgåter man sig så aldeles, at man brister i

den agtning, man är skyldig sig sjelf. Utan afseende, är man alltid af et stridigt tänkesätt. Om man i något tillfälligtvis skulle vara ense, styres man då säkert af egennyttig affigt. Om man åliter sine wänners förord för Waken, så sker det för at deltaga i dess tillförwäntande åra. Kan hända, man skulle söka hindra dess uppsåt, om wärdigheten endast häftade wid dess person.

För at njuta en oförd sälhet i ägtenskap, bör man rådfråga Förnuftet. Makar söka då blott at förekomma hwarannan med inbördes höflighet. De deltaga lika i nöjen och bekymmer, emedan de utgjöra blott en Sjal. De uplifwas af samma känslor, och dessa känslor äro alltid dygdige. Man wördar, man berömmar dem, man fågnar sig öfwer deras bekantskap. Man anser för et brott at stilla dem åt, emedan de njuta aldrig renare nöjen, än när de njuta dem gemensamt. I högste åldern gläder dem ännu den sälheten at älska hwarannan; och den störes först i den stunden, som uplöser deras förening.

Spel.

Spel är et mödosamt gjöromål, och ingen trötta dock derwid: åtminstone känner man sådana exempel.

Det är icke Öirigheten, som ingifwit människorna begäret at spela; det är Ureligheten, det är Slödsagtigheten.

Lättjan, som afwänder ifrån allwarfamma syssättningar, fästet en wid denna Ösning hwarwid man tilltror sig fördrifwa ledsnaden, hwarwid man söker at angenämt tilbringa tiden, och hwarwid penningars förlust är den minsta.

Ureligheten, som framalstrar lustan at synas lika hög med personer af förnämsta rangen, tillsyrer detta tidsfördrif, såsom et medel at öppna sig et fritt tillträde i alla slags hus.

Slödsagtigheten tillsluter ögonen för omkostnaden man gör sig, för faran man löper. Man inbillar sig, at tillgångarne aldrig skola tryta, at medel och utvägar aldrig skola fattas; hwaraf kommer den elaka wanan, at göra sig fäselige utgifter efter små winster, eller at söka få sine förluster ersatte genom gräseliga ytterligheter, som ådraga nya.

Sirigheten agtar sig nog, för at tillsyrka en sådan sysselsättning. En som ålskar penningar, sätter dem icke gerna på wägspele. Han förwarar dem sorgfälligt: han har sin wällust i besiddelsen, sin glädje i anblicken af stora Summor. Man finner få girige, som känna jämwäl de almännaste spelen.

Förbannelser, Ewördomar, fäselige följder af en Spelares olycka, göra honom ifrig. Ögonen blifwa brinnande, raseriet utbrister i hans ansigte, förwifvan ur hans mun. Är det möjligt at tro, det han i detta tillstånd, då han är aldeles utom sig, styres ännu af sin Förnuft?

Jag har set Folk stryta dermed, at intet Spel är dem obekant. Jag tror mig ingalunda behöfwa blygga för den bekännelsen, at jag icke känner något, och at jag allenast wil lära Schach-spelet.

Egennyttan förwiser redligheten ur Spel.

Det är farligt at spela med sine wänner: Spel gifwer anledning til oförätter, och följagteligen til oförsonligt hat.

En Spelares lycka är owis; han kan på en liten stund förlora frugten af många dagars winst.

Har man set många Spelare blifwa rike? penningar wundne på Spel gagna nästan aldrig.

Om jag wore Son af en Zader, som gjør profession af spela, skulle jag genast affåga mig alt hopp om något af.

Alspasta, hvars man är begifwen på spel, wägar hon wänta sig någon lifgeding?

Damis har nu wunnit hela 3 dagarne bortåt: hans lyckta, som utbasunas öfwer alt, ådrager honom afund. Man utröner dess steg, man gifwer agt på honom, man följer honom. Just som han wil gå in til st, blifwer han röfwad, illa hanterad. Hade icke då Förlusten i Spel warit fördelagrigare för Damis? Om han gick modfåld derifrån, gick han dock trygg.

Jag råknar Spel-lusten ibland dem, som man icke gerna öfwergifwer. Man lämnar kärleken, när han ej är mer intagande: man uphör ej at spela förrän man förlorat alt; och, ändå til hwilka nytterligheter förfaller man för at ersätta sin lidna slada?

Hwad återstår för den at förlora, som spelt bort sin wagn och sine hästar? Med dem har han ju förlorat sit återngte.

Man kan vara god spelare utan at vara hederlig karl. At spela wackert, at styrta sig wid förluster, at wäga sine penningar utan förtroksamhet, at winna trogit: mera behöfves icke för at få namn af en god Spelare; men kan man spela, utan at försuma sina sysslor, utan at förstöra sin eller andras wälfärd, utan at ingå i wädeliga förbindelser? Ut detta, min kära Trasimon, stämmer det öfwerens med reblighetens Grundsatser?

Om Behag-Sjukan.

Låt oss uprigtigt låta det behagligare Könet rättwi-
 sa vederfaras. Låt oss beundra den snillerika fint-
 lighet, som hos dem förstår draga fördel af alt, så
 wäl til wår nytta, som til deras egen. Fruntimren
 förstå wäl at använda det til prydnad, som i försto-
 ne blifwit allenast af blygsamhet eller behof påtänkt.
 Wör, til exempel, någon brist i deras ansigte eller wäxt
 böfjas? Kommer det an derpå, at upfåsta deras hår
 eller något wäsenteligt stycke af deras klädning? Se
 här strax en afwafad *Mouche*, ditsatt af Feernes
 händer: se här et Snörlik, gjort efter dets *Modele*, som He-
 be brukade; se här Hårlockar och Blomster täckt ihoppå-
 tade! Där är en Hårnål af Diamanter, där är en
 Löpknut, en Bandros, behörigen satte på sit ställe af
 Kärleken: Öfweralt ser man den förnuftigaste indelning
 af färgor: de behageligaste wändningar, de angenä-
 maste stic på de lättaste, de mjukaste tyger. Be-
 tragten et wackert Fruntimmer wid alla dess ömse-
 stunder om dagen: det wisar för Er ständeligen et
 förtjusande och läckert Skådespel. Hwar del af dess
 prydninns har åskat ifrån hennes sida, och synes åska
 från Eder en lika besynnerlig upmärksamhet. Hwil-
 ken friskhet, hwilken artighet, hwilken fågring, hwil-
 ken wällustig uttryckning i hela dess person! Ni tror Er
 se den yngsta af *Graceene* i *Deshabille*, eller *Diana* i
Jagtkläder, eller sielswa *Venus* med sin granna *Gjördel*.

Jag är nog beleswad, sade en Granlätts-
 Herre. Jag tilgiffwer Fruntimren gerna deras små
 stålstycken, dock med willkor at de jämwäl öfwer-
 se med mina. Jag har altid anset dessa begge Kö-
 nen, såsom lefwande i ständigt krig med hwarandra.
 De söka hwaradera begagna sig af sine fördelar. Frun-
 timren förgåta icke sina. Ah! hwarföre skulle icke
 wi

wi betjena oss af wåra? Det är sant, det kunde gifwa oss et ensaldigare medel at skaffa sin sålhet: det wore at litet entlebiga sig ifrån denna förställning och denna förbehållsamhet, som endast tjena til at underhålla et inbördes misstroende mellan begge Könen. Hwadän kommer det misförstånd dem emellan, och at man icke wil upriktigt tilstå at man har behag til hwarandra inbördes, emedan man å ömse sidor tyckes endast wara sysselsatt wid detta föremål? Wåren lika så upriktige som wi, gunstiga Fruntimmer, och medgifwen, at hela edart Könns omhugsan är wänd at den sidan. Hwarfbre pryda sig Fruntimmer och använda så mycken tid på deras klädsel, om icke för at utstudera de åtbörder, minner och maner, som passa dem bäst? De klåda sig mindre för at wara klådda, än för at pryda sig; och ensamma för en Spegel, tänka de ännu mera på Herrarne än på sig sjelfwa. Det är då wisst billigt, at desse jämtwål gjöra något för dem tilbakas i samme affigt.

Jag har altid beundrat det slags oförstråktethet, med hwilken de blygsammaste personer af det försagbaste Könet förstå wisa sig för Allmänheten, och ut hårda dess bestålsamme och nyfikne blickar. Den oförståndaste Granlåtts Herre, den dristigaste Krigsman wisa icke en så säker förtrostan. Brydsamheten hos desse framskicker dock igenom fåfångligheten; och denna synes då wara hos Fruntimmeren den enda herrsande känslan. Behållsman är så naturligt hos Fruntimmeren, at intet kostar dem förmycket för at tillfredsställa densamma. Sinneslugn, Lifwet och sjelfwa Åran, alt detta onse de hos Herrarne med sidska kalsinnaber, allenast de sinna Tilbedjare bland dem. De wela behåga ossa, utan at ålka någon. De drifwa gået med deras ofundsjuka passioner och plågor. De tänka blott på at bekunga deras bojer, aldrig at lätta dem. De tro sig snarare inlägga åra medelst tillfångande af träslar, än af lycklige. Är det då underligt, at wi ständigt leswe på måfå med dem, och at wi sündom tage oss hämd?

Stockholm, tryckt hos Kumbliens Enka 1779.

Den
Swenske SPECTATOR.

N:o 18.

Om Nöjen.

Man hörer Fruntimren ouphörligen tala om Nöjen; och de tala derom med en ifwer, som förför dem sjelfwa. Dock äro dessa Nöjen, ehuru så mycket efteröfka, och om hwilka man gör sig en så ljuflig förestälning, oftast intet mindre än hwad man inbillat sig om dem. Man återkommer ganska alstvarsam ifrån et Sällskap, hwarest man wäntade sig mycket nöje; och nöjet blef upsktit til en annan Festin, hwarest man icke tiläfwentys kan wara tilstädes. För at icke förjåfwes möda sig med nöjets efterskande, wore wäl at Fruntimren gjorde sig derom et riktigt begrep. Wätte de i synnerhet wara på sin wakt emot de falska bilder, som en altför häftig inbildnings-kraft föreställer dem: det är den, som städse förer dem utom Sanningens råmärken, och lofwar dem frögder och glädje, som icke finnas i Naturen: angenäme drömar, som efter upwaknandet lämna blott efter sig den harmen at man blifwit bedragen. Hwad Fruntimren söka långt bort är mycket närmare dem än de tro: nöjen äro altid til hands, men man bör hafwa et lyckligt lynne, för at kunna fatta dem; de äro behöfwets foster: om dess rost icke fallar dem, sicker man förjåfwes efter dem.

R

När

När man stillasittande haft något at gjöra och derefter går ut at spasera, blifwer denne Spasergång et kånbart nöje: hwila blifwer det ock i sin ordning, om man förut något mödat sig. Allt hwad man gör kan förwandlas til et slags nöje, när man gör det i sinom tid. Det är af en sådan wål inrättad ordning, som mennisko. lifwet får sina behag: det har intet något för den, som icke förstår blanda gjöra mål och ledigheter.

Derifrån härleder sig ock just de flåsta våra Skönheters misstag i detta mål. Deras vinstränkta tycke för nöjet och stora slit at söka det drifwer det långt ifrån dem: de wela icke begripa, at nöjet måste köpas, och at köpe-skillingen är arbete: at förkasta detta senare, det är at gå mistom det förre. De böra derföre weta, at detta nöjet, som de så afgudiskt dyrka, wil ånteligen stundom lämnas för at stundom återtagas; det är et ögonblickligt tilstånd i sin natur, en angenäm Själens skatning, som upmuntrar och förfriskar henne om den ej ofta nyttjas, men som tröttar henne wid tätare fortsättning. Fruntimmern hafwa såfångt sökt at gjöra nöjet waragtigt, medelst det de sökt at förändra och förfina d. t. Deras finliga Snille har förökat föremålen at roa sig wid, och skapat dageligen nya, utan at winna något derwid. Alla dessa inbillade nöjen, som grunda sig på såfånglighet, hafwa blott et swagt intryck på Sjålen. De hafwa allt mer och mer bewisat omöjligheten at stadga nöjet för hela lifwet, såsom några Fruntimmer welat försöka. För öfrigt må man fråga: är det wål anständigt et förnuftigt wåsende, at gjöra nöjet til sin hufwudsak? Et Fruntimmer, som beherrskas af denna böjelsen för förlustande, är hwarken en rättstjaffens Moder, eller Waka, eller Wån, eller Medborgersta; en del af nöjet, en Dal kan förle-

förleba henne at förgåta allt sådant: lycklig, om icke förströelsen förför henne ända til at förgåta sig sjelf. Werkeligen är Dygden ej alltid det sista offret man gifwit til spillo för sit tycke. När et oftare åtnjutande de förswagat de wauliga nöjens behag, söker man upmuntra den slumrande Sjålen medelst något mera retande. Lästigheten, som öma passioner gifwa nöjena, är en läcker lockebeta för Gruntimren til deras bifall. Deras hjerta finner nya tilgångar uti et Galanterie, hwartil de hafwa nog böjelse förut: en farlig förtjusning, som, då den wånjer Sjålen wid häftiga rörelser, gifwer henne affmat för allt det som är af en mildare art. Derefter äro de stilla och oskyldiga nöjen, som naturen altid tilbjuder, platt förlofade; hjertat har allenast et wiskt mått af känsla, med hwilka man bör weta stickligen hushålla: Gruntimrens är naturligtwis mer öm än wår; men de utdöma så denna ömhet på et enda föremål, som förstått behaga dem, at de hafwa intet mer öfrigt deraf för någon annan. Rårleken bemågrigar sig hela deras Siäl, utestånger all annan känsla, och lämnar henne änteligen uti en djup döblighet. Det är kortwarige ansödet, på hwilka följer snart en obrägelig kyla.

De nöjen, som passa för oss, äro lämpeliga efter hjertats widd och innandöme. Det tål icke dessa läckerheter, som hänrycka det utom sig: det är et slags Convulsioner, som icke kunna påstå länge. Men det gifwes oräkneligen många andra nöjen, som fastän de gjöra mindre starkt intryck, äro dock desto mer aagningswärda. Dessa nöjen uplifwas dageligen under olika stannader, och förena sig i stället för at utsluta hwarandra: de werka i Sjålen en ljustig wärma, som underhåller hälsan, och bibehåller henne uti en lycklig jämnhet. Det är dessa nöjen, som Gruntim-

timren kunna söka utan | at löpa någon fara, som de kunna smaka utan oro och samwetsagg. Jag beklagar dem som icke känna deras behag, och som anse en lefnad fri för passionernas dåragtiga bestålsamhet för ledsam. En sådan försoffelse beröfwat dem en sötma, som är mycket förträffeligare än hwad de kunna wänta af den farliga förbindelsen. Et qwick och förståndigt Fruntimmer wet wälja sig sådana nöjen, wid hwilka hennes Förstånd winner utan at hennes hjerta kan förlora något. En person af denna caractere förstår at använda til sin fördel den omwäxlande Skådeplats, som möter henne i Samfund. Hwilken utskylld af nöjen frambara för henne Naturen och Konsterne! Alt är talande och upmuntrande för den som kan tänka: det måste wara en fulkomlig wildhet, som kan låta Förståndet öfwerfara så många föremål, utan at det röres deras; men hwarest hopen af Fruntimmer icke finner annat än et osmakeligt Skådespel för ögonen, där finner alltid den, som har större insigt, en ny wedergwickelse för Förståndet. Ledsnaden, hwaröfwer somliga Fruntimmer beklaga sig, är icke, såsom de tro, et kännetekn til deras förträffelighet. Detta onda, det största af dem som plåga Sjålen, är twårtom et säkert kännetekn til dess elaka beskaffenhet. Det kan allenast falla på nedriga och små Sjålar, at ledsna midt ibland en hop föremål, som kunna gifwa dem en ständig öfning; och sättet, hwarest wisa personer ringra denna ledsnad, gifwer ännu mera deras Sjåls läghet til känna. Men det är mer än et! wackert Fruntimmer, som blott wil figurera i werlden såsom en wacker selskabelig bild. Nöjen, liksom tankar, röja Sjålens mer eller mindre höghet. Et sticligt Fruntimmer lærer, i stället för at prata med en hund eller en fogel, hållre på, si Claver fatta de harmoniska ljud, som roa henne

henne måst, och dermed förena sin rösts stämma, som styres af smat och tankar: derifrån går hon til någon angenäm och lärrik läsning. Förägelige Romaner, hwilkas hela förtjenst är at smickra Läsarens förderfwade kynne, behaga henne alsintet. Hon finner, äfwen ibland sit Køn, mer agtningsvärde Författare. Det gifwes intet ögonblick, då en rik inbillnings-kraft icke kan tillkynda rena och läckra nöjen; det är hon som gifwer Ungar, Skogar, Källor, Wästan-wådet och Nättergalens sång, den rörande förtjusning, som wi finne uti dem; riktar defutom werldens prägtiga prydnung, och utbreder öfwer alla föremål de spelande särgor, som gifwa den en ny glants.

Lifwet, när man förstår at nyttja det rätt, är beströdt med nöjen af alla slag, som ömsom smickra både Sinnen och Förstånd; men detta senare blifwer aldrig angenämare wedergwickt än uti omgånge med försärdne personer, som kunna både underrisa och ro: twänne ting, som nästan altid wela gjöra sällskap. Man kan icke nog tillstyrka Fruntimren, at håldre söka samtal med sådane personer, än lida de galante Herrarnes toma prat: å den ena sidan är alt at winna, men å den andra alt at förlora. Fruntimrens omgånge med de förre uphöjer deras Själ, jöder där nye tankar, jörströr dem ifrån passionerne, och gör sjelfwa lebhgheten nyttig; deremot förnedrar de senares pratsuka Fruntimrens förstånd, förringar dem och förderfwar aldeles deras hjerta. Om något kan öka nöjet i et utwalt Sällskap, är det Wänskapens sötma: Jag wet icke hwarpå man grundar den orätwisän, man gör Fruntimren, då man wil neka dem del deruti: de äro sädde mer ömta än Mantönet, och kunna werkeligen öfwa wänskap, när galanteriet icke förflämt deras hjerta. Jag wil här icke widlöftigt beskrifwa, Wänskapens fördelar: man kan ju kalla den, et dubelt lif, då man lefwer uti sin wän. Dessa

Dessa Nöjen, som röra Sjålen, utan at oroa henne, passa icke för hopen af det wackra Rönet, som dårskapen förförer från nyel til nyel. Dessa Fruntimmer måste wara uti ständig skakning: et ögonblicks estertanka skulle återställa dem til sig sjelfwa, och bringa hela deras Ytterlighets. Systeme i oreda. Men de betjena sig såfångt af den hyperboliska Figuren, för at beskrifwa sina läckra nöjen: man låter icke bebraga sig af deras gapkraft, och man dömer dem derför icke mera lycklige. Sålheten kan icke förlikas med den oreda, hwartil de låta förrycka sig. Stora werldens wirswel är icke des element: den söker flugga, och några personers sällskap, som äro sticklige at känna den: det är midt ibland så wisa wänner, som den ålskar at så njuta sig sjelf: innesluten innom denna krets, kan dem umbära et större antal wittnen, och en oförnuftig Menighets utbrott.

Wälgärningar,

Erkännsamhet, Otacksamhet.

Wi tjene nästan aldrig af böielse eller, om wi det gjöre, förswagar en kalsinnig erkänsla war tjenstagtighet; en förhalad belöning för gjorde tjänster betager oss lusten at widare wara til tjenst.

Man förebrår den, som åtnjuter et nöje, detta des åtnjutande, man wägrar det åt den som begär det, man unnar det endast åt den som lofwar.

Om wi beklage oss öfwer deras otacksamhet, hwilka wi bewisat åtskilliga wedermålen af ädelmod, så hafwa de nog större skäl at beklaga sig öfwer våra bittra förebräelser för ljuma tjänster, öfwer war föga owäldighet.

Man gör wisa människors ädelmod allför stor ära, då man kallat det sanstypdigt: mängen söker al-
lenast

lenast vinna en lysande heder för de förtjenster, som han bewisar sina wänner. Mången, som tilbjuder dem sit lif, torde håtre wilja synas tjenstagtig, än werkeligen tjena.

När man är färdig til någon tjenst, stöter man i basunen; man wil hafwa witnen til sin werksame drift. Mopsus har på ljusan dag dragit wårjan för Allidor: kan hända, om Allidor natte-tiben fallit i röfware-händer, hade Mopsus wäl fördragit at man illa handterat deß wån: ty ingen hade då set at han haft något mod.

Om man förmodar, at den wigtiga tjenst, som man wil bewisa sin wån, skal blifwa almant tunnig, med hwilken iswer griper man sig icke då an? Man bör äga en hög grad af owäldighet, för at kunna motstå denna frestelse. De owäldigaste skulle icke kunna förstå sig dertil, at stona hwilken som helst behöwer dem för den blygden, at hålla deras frikostighet til godo.

Hwar och en rättförmig människa tager ej emot sådana tilbud af alla, lika godt hwilken: han gör mindre affeende på hwad man tilbjuder honom, än personen som wil förbinda sig honom. Käre, hwad wårde äger en skänk af en själ? Jag skulle tro mig wanbedrad af hans höflighets-betygelser. Har man en elak människa at tacka för sin lycka, så har man altid något at förebrå sig: en bofs ynnest är et förhatligt medel til befordran.

Man kan wäl göra en hop tjenster, men man bewisar dem icke på godt maner. Man ser personer, som framkomma dermed på et så obehagligt sätt, at man skulle slatta sig lycklig, at icke hafwa såt åt njuta deras tjenst. De förewita Er oughörligen, at de hafwa gjort Er til det Ni år: kan någon förebråelse wara grymmare? Skulle man icke hafwa dem större

re förbindelse, om man alskintet wore dem förbunden?

En Romare svarade den, som förefästade honom, at han frälsit honom undan Cæsars Tyransklighet i Proscriptions-tiden: återställ mig til Cesar; såsom wille han säga: Cyuru bedröfweligt mit öde då warit, hade jag dock allenast en enda gång förlorat lifwet; hwaremor dina förebräelser förnya stundeligen dödsplågan för mig: jag hade måst fördraga Cæsars hårdhet, såsom han war min Herre och Segerwinnare; men är den drägelig af en Wän? Ni, som hundrade gånger förebrår mig eder stora wänskap, då Ni framdragit mig ur min ringhet, återställ mig til mit låga sländ: de obarmhertige Störmåns högmöd, som lyckan upfat öfwer mig, skal då snarare skona mig, än eder förskälda tjenstagtighet. Det anstår Er illa, at uphörligen skryta för mig med edra wälgärningar: detta skadespel är icke mer för Er; det tilhörer mig at betrakta, at beundra det.

Det är en målare tillåtit, at med förundran betrakta sina arbetens täckhet; men det är förbudit wänner, det är brottsligt hos dem, at göra sig et nöje deraf at säga: Jag har gjort den til det han är.

Sedan wi gjort någon tjenst, låt oss göra som de kloka personer, hwilka med en förtät dölja wiåsa föremål, hwilkas åsyn skulle slämma deras inbilningskraft. Låt oss hänga et täckelse för de wälgärningar, som wi bewisat en Wän; det är skam at göra affeende på dem; denne åtanke är icke hederlig, och röder allenast den som dem af oss unsät. Ju mera wi wete oss hafwa tjent, desto mera skole wi fågna oss deröfwer, allenast wår egentårlet icke smickrar sig för mycket dermed at man skal behöfwa wår hjelp.

(Slutet följer härnäst)

Den
Swenske SPECTATOR.

N:o 19.

Wälgärningar, Erkännsambet, Otacksambet.

(Fortsättning och Slut)

Det är icke förbudit at förehålla sin Wän be-
tjenster man gjort honom, om man gör
det med god smak, så at det icke har anseende
af någon förebräelse. Af et sådant medel betien-
te sig ganska sticligt en Romersk Soldat af de gamle
tropparne, som behöfde Cesars beskydd. Då den-
ne Herre skulle fälla dom öfwer honom, sade han:
Stulle Ni kunna känna igen den Soldaten, som
bar til Er watn iswän en Källa, för at slåcka
eder törst? Ganska wäl, swarade Cesar, men det
war icke du. Ni har skäl at misckänna mig, till-
de Soldaten; ty jag har sedan den tiden förlorat
et öga under det jag stridt för Er. Cesar igen-
kände och belönte honom. Denne Soldatens erin-
ran röjde icke någon förebräelse; man kan icke bät-
tre förklara sin mening än då man säger: Jag har
tjent Er; gör mig något godt igen. Det är säll-
des en stor konst at röra ädelmodet utan at sära
owälbigheten. En ädelmodig människja blifwer icke
förtörnad, då man wäcker hos henne åtanken af den
wilfarighet man henne bewisat.

Jag tror icke någon tjenst gifwas, som icke för-
tjenar erkänsla; jag tror allenast, at den bör utmär-
kas på et manerligt sätt. Alla äro ej i stånd at wi-
sa lysande wedermålen deraf; men det är ingen som
icke

icke kan med höflighet bemöta sin wälgjörares godhet. Dsta öfwerträffar et ord i wärde al den tjenst man kan göra. Augustus hade benådat Furnii Fadern, ånsljont han soljt Antonii parti. Hwilken erkänsla kunde en oförmögen undersäte wisa mot en prächtig Resfare wid et sådant tillfälle? Den hedrande förebräelse, som Furnius gjorde honom för den oförmögenhet, hwaruti han försat honom, har större förtjenst än alle möjelige stänker. Cesar, sade han til honom, aldrig har du gjort mig någon orätt, förre än nu, då jag nödgas lefwa och dö otacksam.

Otacksamhets-lasten har varit gängse i alla Tider hwarf. Någon hvars efterdöme har befrämjat den samma: Hustrun kan beklaga sig öfwer mannen, Mannen öfwer hustrun, Fadren öfwer sina barn, Wännern öfwer sina wänner, Fäderneslandet öfwer sina medborgare, Regenten öfwer sina undersätare.

Scipioner, Camiller, Ciceroner i Landsflyktighet gifwa oss exempel på folkets otacksamhet, som uttyder illa hwad man gide för dess wälfärd. Rom hade deras mod och wältalighet at tacka för sit blomstrande tillstånd; Soldaterna hade i deras personer försarne Höfdingar, Medborgarne åbelmodige Förswarare: sagt at alt det goda, de bewisat sit Fädernesland, upreser sig dock detta mot dem och wedersakar dem.

Wi bellage oss öfwer andras otacksamhet ofta då de kunde förebrä oss wår.

Jag hörer Antistes jämbra sig deröfwer at han tjent en otacksam: om alla de, mot hwilka han varit otacksam, sings tala derjämte, männe man ibland dem skulle kunna urskilja hans röst?

Wälgärningar falla folket i händer utan at erkännas. Man inbillar sig, at den wälgjörande personen inlagt en ära med sin tjenst, och at blott egenlyttig